

Rögös az élet útja.

Irta : Nagy Géza.

I.

Szegő Kálmán üres, kifejezéstelen arccal állt a szobában és nehéz, izzadó homlokát az ajtóhoz szorította. Koronkint letörölte a vízgyöngyöököt homlokáról és tévelygő léptekkel mérte végig a szobát. Aztán leült a pamlagra és ölébe vette kis leánykáját. Uranyhaju, bájos kis gyermek volt, csacsogó száját odaszorította apja barázdás arcához. Szegő magához szorította a gyermeket és megcsókolta. Aztán újra az ajtóhoz támasztotta fejét és halkan mormogta : Szegény fiacskám . . . A szomszéd szobából óvatos léptek hallatszottak. Szegő már tudta, kié ez a vigyázatos, óvatos lépés. Kinyitotta az ajtót. Az orvos volt, karonfogta Szegőt és az ablakmélyedésbe huzta. Csendesen reátette kezét a férfi vállára és elhatározottan, keményen, megilletődés nélkül mondta :

— Édes barátom, a feleséged valószínűleg nem éri meg a holnapot. A tudomány képtelen segíteni. Nagyon súlyos eset . . .

— A feleségem . . . — hebegte Szegő és leroskadt a székre. Két tenyerébe szorította fejét és üveges, meredt szemmel bámult maga elé. Révedező, kétségbeesett tekintettel nézett az ajtóra. Ilona holnap meghal. Ez a kegyetlen igazság ólomsúllyal nehezedett lelkére. Homlokán kidülledtek sötétkék erei, mint a megdagadt vízerek a hegyoldalon, arcáról nehéz, forró izzadtság gördült le.

A szobára leborult a késő este szürke homálya, a hegyek ormán izzó pokol szíporkázott a lemenő napsugaraktól. Szegő Kálmán félt a csendességtől, a néma zsongástól, a szürkülő estétől. A halál vigorgó képét látta az alattomos szürkiségben, amint betolja fejét az ablakon és fehér fogsorait villogtatva, belesívit a nyomasztó csendbe :

— Látod paraszt, kár volt volt azt a hideg uri leányt elvenned! . . .

Szegő gyermeke szöke hajába rejtí el arcát, mert a halál hideg lehelletét érzi, mert megrohanják a múlt emlékei. Hirtelen összerajzik előtte a sok emlék, s a múlt derengő ködében megjelenik az egyszerű gazdatiszt, Ilona bájos arca, a sok, sok keserűség, megalázás. Kapva-kap az emlékek után, mert jól esik lelkének, mert minden keserűséghez, megalázáshoz a felesége neve fűződik. Gyermeke hajába temeti arcát, szégyenkezik a multon, pedig csak jó lélekre, nemes szívre vallott minden gondolata, tette.

Szegő Kálmánt parasztnak hívta az egész környék, mert félszeg volt, nem tudott bókolni, s mert nagyon parasztosan nézett ki. Arcában semmi finom vonás, semmi intelligencia, hanem markáns, durva nüanszok, két semmitmondó szem, sűrű, hosszú szempillával. Ez a hosszú tüsketábor beárnyékolta szemét és sötét, értelmetlen alakot adott az egész arcnak. Ilona, az ő drága felesége is így hívta őt, amíg el nem vette. Szomoru, köznapi története volt ennek a házasságnak. A leány nem szerette Szegőt, kész volt inkább Belzebubhoz menni, mint a „paraszt“-hoz. Mert meghal az ölelésétől, megfullad a csókjától. Mikor Szegő megtudta a leány ellenszenvét, nemhogy csendesen lemondott volna, hanem úgy érezte, hogy még jobban szereti Ilonát hidegségében, dacosságában. Azt mondta a leány apjának, hogy megöli magát, ha Ilona nem lesz az övé. Hosszu kapacitálás után megtörtént azután az is, hogy Ilona odatette kezét Szegő napsütötte, barna, kérge kezébe. Eltemette ifjúsága emlékeit, a sok rózsaszínű álmot, bele-törödvé a jövendő szürke, sívár ködébe, hozzámert Szegőhöz, kit sohasem tudott szeretni. Félt az ölelésétől, csókjától. Ha a másik szobában hallotta férje erős, durva hangját, hideg dermedtség futotta át tagjait. Egyszer aztán lefeküdt az asszony. Szívbjait konstataált az orvos. Hozzájárult ehhez az asszony halálos vergődése, hervadása egy nagy, megértő szerelem után, egy olyan szerelem után, melyben az ölelés nem fagyasztja meg a vért a testben, hanem tüzes lávafolyóvá hevíti, melyben a csók nem fullasztja meg, hanem édes gyönyörűséggel szívják ki szerelmes lelküket. Hervadt az asszony, mint a virág, mely lassan engedi le a szirmait. — A szív hervadása, a szerelem lelketelő sóvárgása ellen nincs orvosság. Ezért ordított fel Szegő Kálmán, mikor barátja felvilágosította, hogy felesége nem éri meg a holnapot.

II.

Korán reggel, mikor a nap friss, egészséges arccal bukkant fel a hegyek mögül, Ilona lelke már elröpült. Hajnal hasadással, bíbor fényességgel. És Szegő Kálmán ott érdelt a felesége merev teste mellett és bucsuzott Ilona selymes, aranszőke hajától, piciny kis szájától, égbék szemétől. Körülötte fekete drapperiát bontogattak a falakra és sok, sok mezei virágot szórtak a ravatal elé. Igénytelen, tarka, barka virágokat, mert azokban volt Szegő Kálmán lelke. A szírmokon még ott remegett a reggeli harmat kristálya. Szegő Kálmán könnye nem volt a virágokon, mert ő már nem tudott sírni. Nincs illata a mezei virágnak, csak szépsége. Az elárvult ember lelke is egy mezei vadvirág volt. Nem olyan keccses, finom, mint a többi emberé, hanem erősebb, természetesebb. Ő is tudott szeretni a maga módja szerint, ő is eltudta síratni feleségét, ki sohasem szerette. Aki a természetben nő fel, annak a lelke érdes, de tiszta. Ilyen volt a Szegőé is.

Amint elmerengett a sok-sok vadvirágon, előtte lebegett Ilona nyulánk alakja, amint a réten szedi a virágot. Többet sohasem látja. Felemelte fejét. Az ablakon aransugár omlott be a fekete drappériákra. Vad gyűlölettel meredt a tolakodó sugarakra. Minek a napfény, mikor az egész ház gyászban, fekete sötétségben van, minek a napfény az ő lelkének. Sötétség van mindenütt. Késő este volt már, mikor ki támolygott a szobából. Tíz évvel öregebbnek látszott, ha megszürkült, a szeme beesett, üres. Kiment az utcára, fejét tenyerébe szorította és úgy ment ingadozó lépésekkel. Most már nem bántotta a sötétség. Jól esett neki. Ő síratja a feleségét kit legjobban szeretett a világon, öltözzön a természet is feketébe. Eszébe jutott a jövő. Milyen üres, sivár lesz élete. Sokat vitt el az asszony a sírba, a föld alá. Egy egész világot, az ő nyugodalmát, boldogságát. Rettenetes valami az, mikor egy félve feltett, drága kincset erővel, kiméletlenül tépnek ki a keze közül. Nem olyan az élet, mint ahogy mondják. Nem síma, kényelmes az útja, hanem göröngyös, éles, mely véresre sebzi a küzdőt. Kegyetlen az élet.

Hisz' már az elég szenvedés, megpróbáltatás volt neki, hogy Ilona szívét, szeretetét nem mondhatta magáénak. Eltúrte sorvadt örömmel a kínlódásban, mert maga mellett látta, érezte az asszony édes közelségét. S most azt is elszakította tőle ez a kegyetlen,

nagy hatalom. Tudta jól, hogy az életnek is vannak szeszélyes meglepetései, de hogy így tudjon sebezni, ilyen halálosan, részvétlenül, azt sohasem gondolta. Mikor már beleélte magát, bele-törődött abba, hogy Ilona nem szereti, de azért érzi, hogy lelke közelében van, s így is érdemes élni, enélkül is van valami életében, ami a boldogsághoz hasonlít, akkor elveszi tőle a sors azt is, akiért megalázta magát, akiért sorvadt, küzdött, hogy boldog legyen, mint az a sok más ember, aki olyan könnyen jut a boldogsághoz.

Az idő éjjelre járt, a hold is feljött már sápadt, kikerekedett tányérjával, a vidékre szelid, merengő, ezüst uszály simult. Künn járt valahol az országúton, melynek fehér, kigyózó szalaga kifehérlött a sötét, derengő környezetből. Hátra nézett. A falu felett kékes ködpárák lebegtek, s a háttérből sötétben vált ki a temető dombja. A hold éppen a hegy fölött merengett, halott sárga fényesség borult rá. Szegő megállt és úgy nézte a nagy dombot. Ha a halottak feltámadnak, akkor is ilyen fényesség lesz, akkor ő is meglátja Ilonát ilyen fényes, sápadt uszályban, gondolta. Egy vigasza van még, hogy új élet van a feltámadás után, a lelkek megtisztulnak, lemállik róluk a földi salak, s akkor talán megérti Ilona is szívének tiszta érzéseit. A föld alatti hosszú pihenésben átfinomul a lélek, elhagyja a földi, gyarló árnyakat, s tökéletesen megújhódva támad fel az új életre. Akkor meg kell érteniök egymást, mert ő is, ha földbe száll, magával viszi élete legszebb emlékeit, forró, örökös szeretetét, mert ő nem tud megalkudni a sorssal. Szívesen feküdne ott a többi néma halott helyében a fakereszt, a súlyos nehéz föld alatt, nem kínozná a fájdalom, hanem áhitattal, repesve várná azt a nagy, fényes napot, mikor szétgurul a rög a sírról és feltámad a lelke. De hát ez mind csak képzelődés. A rideg való szétkergette álmait, forró, nehéz agya játékait.

Az éjszaka már nyugvóra tért, még mindig kóborolt kábult aggyal, nehéz sóhajtással. Azt sem tudta nappal van, vagy éjszaka. Nem tudott szabadulni gondolataitól. Nem sirt már, csak koronkint szaggatta mellét a sóhajtás. A látóhatárnál derengett a világoosság, kis idő múlva végig táncolt az utról egy virágos mezőre. A reggeli friss levegő megcsapta arcát, valahonnan édes szénaitlatot hozott a szellő, s a távolból odahallszott az aratok egészséges, erőteljes kaszapengése. Máskor gyönyörködve hallgatta a reggeli munka zaját, most keserűen fordult vissza. A nap özönével ont-

hatja fényét, neki mégis sötét, az égbolt nem kék a feje fölött, a levél a fákon, a fű a mezőn nem zöld.

Ez a virágos, pompás mező, olyan mint egy bizarr, színes, finom szőnyeg, erről is eszébe jut Ilona. Hogy szerette a virágokat. Ott az egyik buzavetés széle ég, a sok piros, lángoló pipacstól. Ott bolygott Ilona is a sok büszke pipacs között, úgy imbolygott, hajladozott amint szedte, kötötte csokorba a virágokat, mint egy óriás színes lepke. Most már meghalt a rét is, hiányozni fog onnan a legszebb virág, a legédesebb, Ilona. Rettenetes ez a nagy üresség. Félelmesen kong minden, mintha sírbolt lenne, az egész telegyő, napsütötte vidék.

Mikor hazaért, kis leánykája átkarolta nyakát és szepegve, szorongva kérezte:

— Hol van mama, apuskám? . . .

Szegőnek összeszorította torkát a fájdalom. Az a sok keserűség, mely szívét nyomta, egyszerre kitört belőle. Vadul, kétségbeesetten hörögte:

— Meghalt . . .

És ökölbe szorultak kezei. A gyermek értelmetlenül, kérdő tekintettel nézett reá.

— Meghalt . . . — mormogta. Aztán lehullt feje a mellére.

III.

Szegő Kálmán esztendők mulva második asszonyt hozott a házhoz. Hiába, a gyermeknek gondos, ápoló kéz kell. Naponként sokszor ölébe veszi kis leánykáját, elmereng a gyermek aranyos haján, égkék szemén. Beszél vele. Olyan a gyermek, mint Ilona, az ő halott felesége. És ilyenkor holt felesége arany haján, égkék szemén mereng és halott feleségéhez beszél. Lelkén ül még a bánat, keserű a feledés. Rögös az élet utja . . .
